

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput V. Inferuntur ex dictis theses aliquæ non parvi momenti, atque illæ
nova argumentorum accessione breviter confirmantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83707](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83707)

accidentariam, qualis est inter azymum panem, & fermentatum, Sacramenti non tollere veritatem. IV. Tantum abest, quod Latini improbent fermentum Græcorum, quin Pius V. Constitut. *Providentia Romani Pontificis*, edita anno 1566. inhibuit, ne deinceps presbyteri Græci præcipue uxorati Latino more, & Latini Græco ritu Missas, & alia divina officia celebrare, vel celebrare facere præsumant. Quod pariter prohibuit BENEDICTUS XIV. Constit. *Et si Pastoralis*, emanata superiori anno 1742. in qua omnia decreta Clementis VIII. Innocentii IV. Pii IV. aliorumque Romanorum Pontificum super Græcorum Ritibus, apte inveniuntur disposita, dilucide explicata, iterumque supremo iudicio definita. V. Demum in Professione Orthodoxæ Fidei à Græcis facienda, & Græcè ac Latine edita iussu Gregorii XIII. legitur: Ἐν τῷ ἀζύμῳ ἢ ἐν ζύμῳ ἀρτῷ σιτήνῳ τὸ τοῦ χριστοῦ σῶμα τελεῖσθαι ἀληθῶς τοὺς τε ἱερεῖς ἐν δατίῳ αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου τελεῖν ὁφείλουν, ἕκαστον δηλονότι κατὰ τὴν τῆς ἰδίας ἐκκλησίας, εἴτε δυτικῆς, εἴτε ἀνατολικῆς συνήθειαν: Item in azymo, sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici: Sacerdotesque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta sue Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem. Finem

ergo capiti quarto imponamus cum Emanuele Cabeliau Augustinensi Poeta, ac Theologo, thesi 2. de Euch.

Ardua Romanos inter, Græcosque movetur

Lis, panibus queis Christus usus ultima

In cæna fuerit. Romani jure veterno.

Volunt adhibitos azymos, Græci negant:

Sed fermentatum pugnant, quod Christus in illo

Dilectionis Epulo, Apostolis suis Ad mensam dederit; quapropter sacrificavit

In pane posito. Hoc asserunt, sed qui probant?

Novimus, ut Christus veteres servaverit usus,

Judaica donec lex sepulta non erat. Hunc tam solemnem Festo voluisse novare

Ritum veterum? Scandalum quid si grave

Discipulis, nondum firmatis, forte dedisset?

Fuit Magister cautior, suis cavens. Quidquid id est; tolerat binos Ecclesiæ ritus:

Servet Latinus proprium, Græcus suum.

CAPUT V.

Inferuntur ex dictis theses aliquæ non parvi momenti, atque illæ nova argumentorum accessione breviter confirmantur.

SUMMARIUM.

1. Materia Eucharistiæ est solus panis triticeus.
2. & 3. Solvuntur objectiones.
4. Sola substantia panis triticeus est materia apta Eucharistiæ.
5. Quælibet materiæ quantitas est valida, dummodò sit præsens, & sensibilis.

6. Consecrare in azymo Ecclesiæ Romanæ non est vitio vertendum.
7. Latini convenientius consecrant in azymo.
8. Græci apud Latinos commorantes nequeunt consecrare in azymo: nec vicissim.

I. Materia Eucharistiæ est solus panis triticeus.

EX præmissis disputationibus inferuntur theorematum quædam, quorum primum est, *Solus panis triticeus est sacramenti Eucharistiæ materia*. Ita enim definit præcitata Synodus Florentina: ita quoque demonstrant Patres omnes, qui docent Eucharistiā esse panem consecratum, panis quippe, quo communiter utuntur homines, est panis triticeus; nam panes alii introduci sunt in hujus panis defectum, inquit

S. Thomas 3. p. q. 73. art. 3. ita innuunt antiquæ hujus sacramenti figuræ, panes enim propositionis conficiebantur e similia, flore scilicet farinæ triticeæ, ac media inter secundarium & pollinem; Eucharistiā quoque præsignatam novimus in adipe frumenti, Psalm. lxxx. 17. & in frumento electorum, Zacch. ix. 17. Ex usu denique Ecclesiæ panem duntaxat triticeum consecrantis thesis ista corroboratur, præsertim cum constet

constet ex Act. 111. Concilii Chalcedon. celebrati an. 451. in Lybia incruentum sacrificium tunc non fuisse celebratum, quando Dioscorus Alexandrinus Episcopus emit largissimis pecuniis frumentum, deditque operam, ne in Lybiam, ubi propter terræ ariditatem *triticum* omnino non nascitur, posset deferri. Vide tom. 111. Concil. pag. 400.

2.
Oppugnatur
sententia.

Adversus hanc tamen thesim potest opponi, quod scripserit Gabriel, frumentum esse omne id, quod emittit aristas, ideoque in omni frumenti genere Eucharistiam valide confici. Atque in gratiam Gabrielis addo, etiam Augustinum insinuare pluribus in locis, quod sufficiat ad consecrationem panis frumentaceus: imo, quod ignore, num aliquis Theologorum hactenus advertit, *azymus paschalis* à Judæis conficitur, ubi desit triticum, ex zea, id est, spelta, vel hordeo. Vide Rambam *Haleboth*, tom. 2. Bibl. Rabbin. pag. 734. Recte itaque censent Scotus, & Paludanus valide ex spelta, & farre confici Eucharistiam, quod & de aliis frumenti generibus tradit Cajetanus. De siligine vero, inquit Estius dist. viii. §. 6. non videtur dubitandum, cum inter siliginem, & triticum mutua sit, ex Columella, & Plinio, commutatio generationis.

3.
Respondetur
objectionibus.

Verum hæc, ut arbitror, nullius sunt roboris: siquidem Florentinum Concilium præscribens *panem triticeum*, non genera quælibet frumenti, sed *speciem* unam designat. Concedimus ergo quidquid emittit aristam, *frumentum* dici, far quoque, sive adorem, siliginem, & hordeum: negamus hæc communi significatione *triticum* appellari. Si enim ad Grammaticalem tantummodo sensum confugiamus, etiam *minuta grana in scis* dicuntur *frumenta*, apud Plinium lib. xv. cap. 19. Augustinus verò *frumentum* accepit pro *specie* hujus generis nobiliori; nam in Psalmum cxlvii. num. 21. panem illum, qui de celo descendit, non frumentum utcumque, sed *frumenti adipem* vocat. In Rambam multa traduntur referta fabulis; quamquam eo loci habetur, conficiendum azymum, si fieri possit, ex *tritico præstantissimo*. De siligine, quam *seglam* dicimus, consentit laudatis Theologis S. Thomas præcit. art. 3. nec siliginem accipit pro *selecto tritici genere*, ut suspicatur Card. Gotti q. 1. dub. 3. num. 5. ibi namque S. Thomas loquitur de siligine, quæ ex grano *tritici* seminato nascitur in malis terris. Quare de siligine ob tanti Doctoris au-

toritatem potest quis ad Estium accedere: non ita tamen sentit Angelicus de hordeo, de spelta, ac de farre. Imo quia ex definitione Innoc. XI. nefas est uti materia tantum *probabili* in sacramentis conficiendis, nec certum est, an siligo habeat naturam tritici; arbitramur panem siliginem consecrandum non esse: idque docet etiam Eminentissimus Gotti citato in loco, ex nostris Vanroy de Euchar. cap. 2. & alii. His non obstat quod siligo nascatur è tritici semine; nam inde etiam oritur *avena*, à propria natura tritico degenerante: neque Columella ait, dari inter triticum & siliginem mutuam generationem, sed *triticum in solo uliginoso post tertiam arationem* converti in siliginem; lib. 2. cap. 9. Caterum si accipiatur siligo pro selecto tritico, quò sensu Plinius lib. xviii. cap. 7. siliginem vocat *tritici delicias*, & de pane Juvenalis Sat. v. ait,

Sed tener, & niveus, mollique siligine fectus;

non est qui dubitet siligineo pane valide confici hoc sacramentum. Theodorum Bezam, Vossium, & Novatores alios, qui censent ad rationem *materiae* sacramentalis sufficere aliquam inter signum, & signatum analogiam, ideoque recte in Cœna Dominica usurpari quidquid adhibetur *loco panis*, refutavi libro xxxi. cap. 4.

THESIS II.

Nil, quod non spectet ab substantia panis triticei, est idonea SS. Eucharistiae materia. Sequitur ex propositione præcedenti, necnon ex generali theoremate, quod nemo mortalium possit determinare materiam divinorum mysteriorum. Atque hinc consequitur primo, quam execranda fuerint sacrilegia Gnosticorum, de quibus Epiphanius H. xxvi. num. 4. scribit, peracto stupro utriusque maris profluvium cavis manibus excepisse, ac sublati sursum oculis fœdum illud, atque abominabile obtulisse cum hoc solemnî carmine, *Ἀναψέμεν σοὶ τοῦτο τὸ δῶρον, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Offerimus tibi donum istud, Christi corpus*; & impurissimas sordes degustando dixisse, *τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα τῆς Χριστοῦ, & τοῦτο ἐστὶ τὸ πάχος, Hoc est corpus Christi, & hoc est Pascha*: eademque impudentia absorbentes scdissimum sanguinem menstrui fluxus hæc pronunciasse, *ἡ τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.* Quod si mulier gravida facta esset, detrahentes ex

4.
Idonea materia est, quod solum spectat ad substantiam panis triticei.

uter.

utero informem foetum, hunc in mortuario projectum tundebant pistillo, & ad vitandam nauseam admiscebant mel, piper, aliaque aromata, atque comminutum corpusculum digito delibabant: quod proximo num. 5. narrat ipsemet Epiphanius. Eadem impietate Manichæi, quos lib. 1. cap. 8. diximus esse schola Gnosticorum prodisse, fumebant Eucharistiam *conspersam cum semine humano*, ut H. 46. scribit Augustinus. De Montanistis ait idem sanctus Pater hær. xxvi. sacramenta habuisse funesta; *nam de infantis anniculi sanguine, quem de toto ejus corpore minutis punctonum vulneribus extorquebant, quasi Eucharistiam suam conficiebant, miscentes eum farina, panemque inde facientes.* Quod negandum non est, licet de iis scribat Theodoretus lib. III. Hæret. fab. cap. 2. pag. 227. *περὶ τῶν μυστηρίων τινὲς μεταδρῦναι τινὰ, ἐκεῖνοι δὲ ἡ συνομολογῶσιν, ἀλλὰ συκοφαντῶν τὴν κατηγορίαν καλεῖται*, id est, *de Mysteriis nonnulli quædam iurant, sed ipsi non fatentur, & accusationem illam calumniam vocant.* Primum enim eadem, quæ Augustinus, mandarunt literis Cyrillus Jerosolymitanus Catech. xvi. pag. 403. Philastrius de Hæresibus num. 49. pag. novæ edit. 37. atque Epiphanius hær. 48. num. 14. ubi *Quintilianorum* hæresim commemorat, de qua etiam Augustinus hæresi 27. Deinde Montanistarum non unam fuisse sectam, animadvertimus libro primo ac tricesimo. Præterea etiam Manichæi nefariam mysteriorum suorum turpitudinem negabant: illam tamen perdidit puella quædam nomine Margarita, cum esset annorum nondum duodecim, ob scelestam ipsorum mysteriorum celebrationem vitata, ut refert S. P. Augustinus præcit. hæresi 46. Non est ergo, cur de nefariis Montanistarumysteriis propter citata Theodoretæ verba hæsitemus. II. Ad hæc consequitur, ineptissime Artotyritas, aliud hæreticorum genus, in celebrandis mysteriis caseum cum pane adhibuisse: de quorum deliramento agunt Epiphanius hæresi 49. num. 2. Philastrius hæresi 74. Augustinus hær. 28. Artotyritas ita appellatus ἀπὸ ἀγρῶ, *à pane, & τοῦ caseo*, damnatos invenio canone 24. Concilii III. Carthagin. celebrati anno 397. & expressio nomine act. xi. Concilii III. Constantinopolit. an. 680. Exortam Artotyritarum hæresim scribit Augustinus, quod hujus sectæ homines dicerent, *à primis hominibus oblationes de fructibus terræ, & ovium fuisse celebratas.* Timotheus R. P. Berti Theol. Tom. VII.

presbyter, ut post Cotelerium adnotavit vir eruditus ad Philastrium pag. 52. ait Artotyritas descendere à Marcionitis, & in sacra Coena adhibere *farinam lacte, non aqua subactam.* III. Sequitur tertio, nil ratione divinorum mysteriorum offerendum esse præter panem, vinumque consecranda; tamen non improbentur oblationes ad sacrificii condecantiam, ac altarium, templorumque ornatum, & ad pauperum subsidia pertinentes: qua de re legi poterunt canon tertius inter Apostolicos, quinquagesimus septimus Trullanæ Synodi, tricesimus septimus in Codice Ecclesiæ Africanæ, alique apud extremum Lupum tom. 2. pag. 968. quibus adde septem priora capita *Decreti*, de Consecrat. dist. secunda. IV. Sequitur præterea, non esse Eucharistico panis miscendum oleum, uti admiscere Jacobitarum aliquos tradit Anonymus tom. 2. Auctarii Francisci Combessii pag. 265. *καὶ τὴν ἐκ αὐτῶν προσφορὰν ἐλαίῳ ἀναμινύσιν, suamque oblationem oleo miscunt.* At hanc non esse consuetudinem Jacobitarum omnium, constat ex istorum historia edita à Sollerio num. 203. Idem asserendum de sale: de quo Albinus Flaccus Alcuinus epist. ad fratres Lugdunenses 69. aliàs 8 num. 1. de quibusdam Hispanicis inquit: *Audivimus quod aliquos in illis partibus affirmare, sale esse in sacrificium corporis Christi mittendum; quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas:* atque ibidem post alia multa, recte Alcuinus notat, in veteri lege victimas sale perfictas ob significationem futuræ rei, & abrogandorum sacrificiorum: sale autem non esse conspergendam Eucharistiam, quoniam in sepulchro non computruit Christi caro. V. Sequitur etiam intollerabilem esse abusum apud nonnullos Græcorum, *tundendi ac miscendi sacro oleo, & iterum coquendi vel aliis exsiccandi species sacramenti Eucharistiæ feria v. Cænæ Domini, ut deinde illud asserent:* quem proinde abusum omnino tollendum declararunt Romani Pontifices, Clemens VIII. anno 1595. & anno proxime elapso BENEDICTUS XIV. prælaudata Constitutione *super Ritibus Græcorum* §. vi. num. 3. quamquam Græci non *oblata* consecranda, sed jam consecrata permisceant oleum. VI. Tandem istud infertur, non esse Eucharistiæ materiam farinæ *pastam*, quæ non panis dicitur, sed *intritum*; permixtionem verò alterius frumenti cum farina triticea, nisi hanc superet quantitate, propter

propter mutationem materiæ tantum accidentariam, non officere consecrationi, ut rectè S. Thomas citato articulo ad 3.

THESIS III.

Est valida Eucharistiæ materia panis triticeus, cujusvis quantitatis, dummodo sit præsens, atque sensibilis. Constat enim ex propositione IV. præcedentis do sit præcapitis, non haberi ex disciplinæ priorum sæculorum determinatam Panis consecrandi quantitatem, atque ex antiqua disciplina, quam septimo sæculo commendavit Synodus Toletana, & sæculo IX. sanctus Eldefonsus retinendas hostias circularis figuræ, & quantitatis exiguæ, quamvis ex recentioribus Theologis celeberrimi, Juenin q. 2. de Euch. cap. 1. art. 3. Cardinalis Gotti q. 1. dub. 3. num. 3. Tournelius art. IV. q. 4. concl. 1. & quidam alii scribant, ad tenuissimam hanc formam redactas oblatas habente sæculo XI. Quod alia non eget confutatione. Fatemur tamen olim ex eodem pane consecrato, fractoque desumptas particulas pro laicorum communione, unde etiamnum minores hostiæ *particulæ* dicuntur, ideoque consecratos aliquando panes amplioris quantitatis. Non est ergo, cur nobis hac in re succenseat cum Novatoribus aliis Joannes Gerardus Vossius in disputatione de sacræ Coenæ Dominicæ Symbolis thesi 2. opponens testimonia Bernoldi presbyteri Constantiensis, & Cassandri in Liturg. cap. 27. cum testes producamus alios majores ætate, celebriores doctrina, atque sanctimonia præstantiores. Miramur quoque eadem cum Vossio objectionem citato in loco Tournelium, virum alioqui narium emundatum. II. Quoniam major, aut minor quantitas non immutat substantiam panis, tenetur tamen quisque Sacerdos servare Ecclesiæ suæ disciplinam; duo nobis videntur esse certissima: unum, non obesse consecrationi magnam quantitatem; alterum verò, impiè se gerere, quisquis recedit ab Ecclesiæ consuetudine, & nefarii sacrilegii esse reum, si talem materiam consecrat, quæ nequeat absumi, priusquam computrescat. III. Non desunt tamen, qui negent posse à sacerdote consecrari quamcumque panis quantitatem, puta quam adinveniret in foro; primum, quia Eucharistia instituta est ad usum sacrum, ideoque in ea requiritur moralis usus: secundo, quia consecrari nequit massa panis cruda, & consequenter nec prodigiosa materia: tertio, quia consecrare totum panem exi-

stentem in foro, aut vinum in apotheca, res est omnino indecora: quarto demum, quia potestas collata est Sacerdoti ad usum, non ad abusum. Quæ argumenta urget Franciscus Macedo lib. IV. de Clavibus Petri, cap. IV. pag. 279. laudans sanctum Bonaventuram dist. 10. art. 3. q. 2. S. Thomam in Opusculo 59. cap. 5. & quosdam alios antiquorum Scholasticorum. Oppositum tamen tenendum est, neque enim sive abusus, sive perversitas finis tollit veritatem sacramenti, dummodo adsint cætera, quibus perficitur, materia, forma, & intentio: nec major, aut minor quantitas, prout nuper advertimus, inducit substantialem materiæ immutationem. Sanctus autem Thomas Opusc. 59. illam quidem opinionem recitat, sed non approbat: ac tertia p. q. 74. art. 2. definit, nullam esse panis, aut vini quantitatem adeo magnam, *quæ consecrari non possit*, nec opus esse, ut quantitas ipsa determinata sit ad usum fidelium, *qui nunc occurrunt*, sed ad usum fidelium absolute; alioquin, ait, nec Sacerdos habens paucos parochianos posset consecrare multas hostias. Quidam vero ex antiquis Scholasticis tradentes oppositum, explicari possunt de licita, non de valida consecratione: ipse denique Macedo profitetur se opinionis illius adstruere probabilitatem, *disputationis duntaxat gratia*, & concludit tenendam sententiam, quam sanctus Thomas tradit in Summa. At prolixè disputat de hac questione Disp. IV. sect. 6. Joannes Cardinalis de Lugo. IV. De præsentia materiæ subscribunt Theologi omnes D. Thomæ in IV. dist. 11. q. 2. art. 1. quæst. 3. asserenti, quod consecrari valeat *quantacunque quantitas panis & vini, quæ coram sacerdote proponitur*: eandemque præsentiam requiri *patet ex forma sacramenti tam corporis, quam calicis, in qua pronomen est rei præsentis demonstrativum*, ut rectè ratiocinatur Estius dist. VIII. §. 6. Atque hinc sequitur non consecrari materiam post parietem, aut à tergo sacerdotis positam, bene tamen consecrari ante sacerdotem ipsum constitutam, etiam si cooperta sit velo, atque etiam si Pixis continens *particulas* pro communione fidelium non aperiatur; dummodo præcesserit intentio consecrandi quidquid materiæ sit præsens. Ad præsentiam quippe moralem necessum non est, ut materia tota oculis conspiciatur, alioqui nec *particulæ* sub aliis latitantes, Pixide aperta, consecrarentur, ut P. IV. de Sacrific. Missæ sect. 2. num. 153. docet

Qualibet
materiæ
quantitas va-
let, dummo-
do sit præ-
sens, & sen-
sibilis.

eet Theologorum, & Antistitum culmen BENEDICTUS XIV. productis aliorum Doctorum testimoniis. Quæ utique de consecratione valida, non de licita, quæ omnem postulat diligentiam, dicta sunt.

THESIS IV.

6. Consecrare in azymo Romanæ Ecclesiæ non est vitio vertendum, quod tamen imperitè quidam Græcorum faciunt.

Imperitè quidam Græcorum vitio vertunt Romanæ Ecclesiæ, quod consecret in azymo, & id perperam producunt tanquam unam ex causis separationis; & schismatis sui. Multis quippe demonstratum est, stare pro consuetudine Romanæ Ecclesiæ institutionem Christi, & vetustam, atque perpetuam ritum, quem Latini observant, disciplinam, & à Græcis nugacitates potius, quàm solidas rationationes opponi. II. Nil ex antiquis Patribus, etiam Græcis, inferitur, nisi ad sacrificium panem requiri, nec illorum quæspiam aut necessariò exigi fermentatum: imò Chrysostomus docet, Dominum antequam pateretur comedisce Pascha legale, tamen alicubi innuit Judæorum aliquos livore in Christum percitos definit in diem in proximam commutasse. Theodoretus quoque in Daniele prophetam scribit, *Panis dicitur fermentatus & azymus*: quod Græcis objicit Auctor Explanationis definitionum Synodi Florentinæ, pagina 92. *Καὶ Θεοδώριτος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἀποφύγετο δὲ τὸν ἀρτον ἀρτοποιεῖται ὁ ὁ ζυμῆς ὁ ὁ ἀζυμῶς.* Id verò nos pluribus scripturæ locis supra confirmavimus. III. Quamvis Romana Ecclesia ab Apostolicis temporibus consecraverit azymum, nullus tamen Græcorum ante undecimum sæculum id nobis ad fovendum schisma ausus est objicere, nec ipse pestilentissimus Photius, discrepantiam rituum non improbat: atque hinc merito Leo IX. epistola ad Michaelē Cerularium, conscripta anno MLIV. mense Januario, *Illud autem (inquit) quis non stupeat, quod post tot sanctos, & Orthodoxos Patres per mille & viginti à passione Salvatoris annos novus calumniator Ecclesiæ Latinorum enervit, publicam persecutionem excitans, & anathematizans omnes, quicunque participes erunt sacramentorum ex azymis?* IV. Damnatis in sexta Synodo Monothelitis, Joannes Portuensis Episcopus in Dominica octava Paschæ Constantinopoli, ac in templo sanctæ Sophiæ Latino ritu celebravit in azymis, Græcis em̄bus assistantibus cum Imperatore Constantino Heraclio, & Georgio regiæ ur̄tis præule, iisdem Græcis Latinum sacrificii ritum tum opere non erantibus: atque hæc

A. F. Leri Theol. Tom. VII.

non solum ex Romanis Archivis adversus Nicetam Pectoratum produxit Humbertus, sed etiam literis consignavit Hilarion Græcus Monachus, de quo Volum. 3. pag. 695. eximius Lupus V. Falluntur præterea, qui arbitrantur solam Romanam Ecclesiam azymum consecrare: eundem enim ritum à priscis temporibus observasse Ecclesiam Jerusalemitanam affirmat palaudatus Humbertus, confirmatque Lupus pag. 717. admodum probabili conjectura. Antiquos Maronitas usos fuisse azymis demonstrat Abraham Ekellensis apud Joannem Morinum de Sacris Ordinibus parte 2. pag. 383. tamen plerumque sequantur alias Græcorum consuetudines. Armenios uti azymis haud negant Græci: quod non accepisse ab Eutychanis inde constat, quod Joannes Philoponus & ipse Eutychanus probaverit usum fermentati. Nobiscum etiam convenire Mozarabes, id est, Gothos in Hispania degentes, advertit cap. IV. dissert. de Azymo eruditissimus Mabillonius. Idem scribit de Indis Caranganorum incolentibus Joseph Indus Navigat. in novo Orbe cap. 134. apud Martenium lib. 1. cap. 3. art. 7. num. 22. Vide etiam Notas uberiores Richardi Simonis in Apologiam Gabrielis Severi, num. VI. pag. 87. ac sequentibus, ubi plura extant notatu digna.

THESIS V.

Si ratione pugnandum foret, facile Latini monstrarent majorem sui ritus convenientiam: sed in hoc sunt Græcis prudentiores, quoniam eos, qui consecrant fermentatum, non damnant, ineptasque calumnias summa charitate repellunt. Et quidem pro convenientia ritus sui possunt Latini proferre primo Christi Domini exemplum: deinde vetustissimam disciplinam: posthac azymi panis, qui rarius efficitur mucidus, nec tumidus aut cavernosus est, ut fermentatus, nitorem, atque aptitudinem: præterea ejusdem azymi significationem, denotat quippe azymus, teste Apostolo 1. ad Corinth. v. 8. *sinceritatem & veritatem*, & insuper Christi carnem absque virili commixtione progenitam: contraria insuper symbola fermentati, quo apud Amos IV. 5. designantur polluta sacrificia, Matth. XVI. 11. tumor & hypocritis Phariseorum, præcitata Paulina Epistola genus omne malitiæ; & vix in uno Evangelii loco in bonum sensum excipitur, ubi regnum calorum dicitur fermento simile. Vide Responsionem primam Cardinalis Humberti

7. Latini ritum azymi monstrare possent contra Græcos.

berti tom. xi. Annal. Eccles. Baronii pag. 771. Ut addamus nos aliqua ex eruditione profana, accipiunt vereres Grammatici fermentum pro indignatione, perturbatisque animi affectionibus: atque ita Grangæus interpretatur illud Juvenalis Satyra 3. *Accipe & istud fermentum tibi habe*: & de muliere irata Olympio Villicus apud Plautum in Casina,

Nunc in fermento tota est, ita turgēt mibi.

Fermentum enim à fervendo dictum est, quasi *fervimentum*; unde & Hebræi *Yצר* batav, quod est fermentare, interdum accipiunt pro *turgere* *irā*. Possunt denique reponere calumniantibus Græcis, Romanam Ecclesiam fundatam per primos Apostolorum in summo angulari lapide nunquam Judaicis fabulis, aut apocryphis scripturis acquievisse; Græcam vero, posteaquam illam corripuit Arius, prostituit Macedonius, ipsaque Nestorium, Eutychen, Monothelitas, pluraque alia viperarum gemina non tantum peperit, sed etiam aluit, ac tandem adversus Petri Cathedralis caput extulit, dogmatum pravitate, & novitatibus plurimis esse vitiatam. Sed quoniam toleranda sunt quæ pertinent ad solam disciplinam rituumque discrimen; suum permittimus Græcis fermentatum, ritum non reprehendimus, & veneramur sacrificia, hæreses duntaxat, & nefarium schisma damnantes. Jure itaque meritoque Barlaam Monachus Calaber apud Joannem Cantacuzenum lib. 2. Hist. cap. 40. invitans Græcos ad unionem, prætextam hanc separationis causam propulsat, & quamvis Græcis addictus, istud de nobis judicium profert: *Latinos verò in tantum prudentiores existimo, quod illi quidem minime hostiam de fermentato vituperant, sed similiter venerantur. Revera nunquam Romani Pontifices reprobarunt Græcorum consuetudinem: sed Gregorius VII. ad Synnadensem Archiepiscopum scripsit: Et illi quidem, (Græci) suum fermentatum commendantes, reprehensionis in nos levissima verba contumaciter jaculari non desinunt. Nos verò æzimum nostrum inexpugnabili secundum Dominum ratione defendentes, ipsorum fermentum nec vituperamus, nec reprobamus.* Gregorius IX. in literis ad Germanum Archiepiscopum Constantinopolit. ait in fermentato corpus Dominicum ante resurrectionem, id est, passibile representari, æzimum vero esse sacramentum glorificati corporis. Clemens VII. in Bulla Provisionis nostræ,

prohibuit Latinis, ne ullatenus reprobare præsumant ritus, & ceremonias Græcorum in Concilio Florentino, vel alias approbatas. BENEDICTUS XIV. quod prius docuerat Not. 1. in Periam v. M. Hebdomadæ, confirmavit solemniter Constitut. *Et si Pastoralis*. Ita nimirum Apostolici memores documenti, 1. ad Corinth. iv. 12. *Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.*

THESIS VI.

Falluntur, qui censent Græcis apud Latinos commorantibus, aut peregrinantibus fas esse consecrare æzimum, & contra Latinis apud Græcos fermentatum. Sunt in ea sententia Diana Re-solut. 99. Miscellan. Naldus v. sacerdos, num. 4. Macedo de Clavib. Petri lib. 1 v. cap. 5. & Henno de Euch. quæst. 2. concl. 2. qui ad hoc demonstrandum utuntur communi proloquio, *Cum fueris Romæ, Romano vivito more*, atque Epistola Augustini ad Bonifacium 54. alias 118. ubi traditur servandam esse Ecclesiarum, ad quas proficiscimur, consuetudinem. Sed aliud de ritu sacrificii, quem fideles omnes norunt apud utramque Ecclesiam esse diversum, & ad quem servandum sacerdotes sacramento Ordinis iniciantur, aliud asserendum est de variabili consuetudine, cujusmodi sunt festi dies, & jejunium sabbati, de quo in illa Epistola Ambrosius atque Augustinus. Hinc BENEDICTUS XIV. Constitut. super Ritibus Græcorum §. ix. præcipit, ut Italo-Græci servant Kalendarium Gregorianum, festos dies, quadragesimale jejunium, & quæcunque à fidelibus in diocesi, ubi habitant, universim, & sine ullo personarum ac rituum discrimine juxta sacros canones servanda sunt, consuetudines nempe, de quibus Augustiniana Epistola, & pervulgatum Cætonis prologium: sed de sacrificii ritu §. vi. num. 10. aliter idem Pontifex, eademque Constitut. §. vi. num. 10. his verbis thesim nostram definit: *Cum in sacro Generali Florentino Concilio præscriptum sit, ut unusquisque sacerdos Eucharistiam juxta Ecclesiæ suæ ritum sive Latinæ, sive Græcæ in æzimo, seu fermentato conficere debeat, vetitumque à summis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, ne Latinus Sacerdos Græco ritu, aut Græcus Latino utatur, districtius inibemus, etiam sub penis perpetuæ suspensionis à divinis, ne presbyteri Græci Latino more, & Latini Græco*

Græco ritu, sub quovis licentiarum & facultatum Missas, & alia divina officia Græci Latino more, & Latini Græco ritu celebrandi ab Apostolica Sede, vel ejus Legatis, ac etiam majori Penitentiario pro tempore existente obtentorum

prætextu, Missas, & alia divina officia celebrare, vel celebrari facere præsumant. Vide Florentinum Concil. in Bulla unius omnis, & S. Pii V. Constit. Providentia Romani Pontificis emanatam anno 1566. xiiii. Kal. Septembris.

CAPUT VI.

De materia consecrationis calicis, id est, de vino.

SUMMARIUM.

1. Status questionis.
2. Materia Eucharistiæ est vinum.
3. Damnantur aliquorum errores.
4. Vinum esse materiam, probatur.
5. Aqua, vel alius liquor loco vini consecrari nequit.
6. Solvitur obiectio.
7. 8. & 9. Ex præcepto Ecclesiæ vino admiscenda est modica aqua.
10. & 11. Infantia hæreticorum solvitur.
12. 13. 14. & 15. Solvuntur aliæ objectiones.

16. & 17. Commixtio aquæ non est de necessitate sacramenti.
18. Usque ad 22. satisficit objectionibus.
22. Quantitas aquæ debet esse modica.
23. Aqua vino mixta convertitur in sanguinem.
24. & 25. Et quidem probabilius immediate.
26. Solvuntur obiectioes.
27. & 28. Qui sentiendum de historia relata à Raphaële volaterrano.
29. An fas sit consecrare sub una tantum specie, si desit altera.

1. Status questionis.

PRÆTER panem, vinum quoque consecramus, & istud modica aqua permixtum. Dicturi itaque de hac materia, inquiremus priori loco, an vinum tantummodo consecrandum sit; deinde, num vino sit modicum aquæ admiscendum, postmodum, an etiam aqua in Christi sanguinem convertatur, tandem, an hæc conversio immediate fiat, an aqua prius transeat in vini, cui admiscetur, naturam.

2. Materia Eucharistiæ vinum est.

PROP. I. Vinum divinæ, ac ineffabilis Eucharistiæ materia est, nec vini loco substitui potest aqua, sive alius liquor, etiam si communi usu deserviat ad potum.

3. Damnantur errores aliquorum.

Haber duas partes hæc thesis, & pars prima damnat errorem illorum, qui in sacris mysteriis aquâ solâ utebantur, *Aquarii* propterea dicti, sive *Hydroparastata*. Sunt hi Ebionæi supra commemorati, de quibus Epiphanius Hær. xxx. num. 16. scribit, *Ad alteram mysterii partem meram aquam adhibent. Similia irenaus lib. v. adversus Hæres. cap. 1. num. 3. Accedunt Tatiani gregales, dicti Encratitæ, quod nec vinum biberent, & Hydroparastata, quod aquam pro vino offerrent*, ut inquit Theodoretus lib. 1. H. Fab. cap. 20. pag. 208. De his etiam Epiphanius H. xlviii. 3. Niceas Choniates lib. iv. Thesauri Orth. Fid. cap. 14. eundem errorem tribuit Marcionitis. Adhæserunt his Manichæi, quos exagitat serm. iv. de Quadrag. S. Leo Magnus. De *Aquariis* peculiarem

sectam constituentibus, & hoc solo errore notatis: pertractant Philastrius hæres. lxxvii. & S. P. Augustinus H. lxiiv. Ab his ergo diversi erant *Hydrotheitæ* & aquam à sacris mysteriis arcentes, & negantes illam à Deo fuisse creatam. Altera propositionis parte perstringimus Novatores, qui censent, ubi vini usus non est, posse usurpari quicquid illic vini loco bibi solet, tametsi adversus *Aquarios* fateantur retinenda esse, quando haberi possunt, *vulgaria symbola*: pro hac opinione pugnavit Theodorus Beza epist. 25. Philippus Melancthon, qui libro de usu integro sacramenti ait Ruthenos ob vini inopiam recte facturos, si pro illo adhiberent *τὸ ὑδροπικρὸν*, aquam nempe mellitam.

Itaque priorem partem demonstramus I. ex Christi institutione; Cœnæ sit materia, siquidem accumbens vinum illud Dominus consecravit, quod Matth. xxv. 29. appellat *γεννημα τῆς ἀμπέλης*, *genimen vitis*. II. ex sacerdotio Christi, quod dici ratione rerum oblatarum, id est, panis & vini, secundum ordinem Melchisedech, ostendimus libro xxvii. cap. 7. propositione tertia. III. ex definitionibus Conciliorum, nam Concilium 111. Carthagin. can. 24. statuit, *Ut in sacramento corporis, & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aqua mixtum*: ac Florentinum in instruct. Armeniorum, *Tertium, inquit, est Eucharistiæ sacramentum, cu-*